

ÖLÜM AYLIĞI (DUL VE YETİM AYLIĞI) ŞARTLARI (1)

Ölüm ile birlikte hak sahibi konumunda olup da ölenin maddi desteğine ihtiyaç duyan kişiler açısından önemli bir sosyal risk ortaya çıkmış olmaktadır. İşte bu sosyal riske karşı sigortalının hak sahiplerini korumak için ölüm sigortası içerisinde “ölüm aylığı” yardımı düzenlenmiştir.

Ölüm aylığı tabiri yerine halk arasında aylığın bağlandığı kişiye göre “dul aylığı” ve “yetim aylığı” tabirleri de kullanılmaktadır. Ölüm aylığı, vefat eden kişinin yakınlarına sağlanan en önemli yardımlardan biridir, aslında en önemlisidir de denebilir.

Ölümün iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle gerçekleşmesi durumunda hak sahiplerine ölüm aylığı değil ölüm geliri bağlanır. Ancak iş kazası veya meslek hastalığı dışında bir sebeple ölüm olayının gerçekleşmesi durumunda hak sahiplerine uzun vadeli sigorta kolları içerisinde sayılan ölüm sigortası yardımlarından olan ölüm aylığı bağlanır. **Sigortalı, ölüm aylığı bağlanması için gerekli koşulları yerine getirdikten sonra iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle vefat ederse hem iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle gelir bağlanacağı gibi ölüm aylığı da bağlanabilir. Ancak bu durumda 5510 s. Kanun'un “Aylık ve gelirlerin birleşmesi” başlıklı 54. maddesi uygulanacaktır**(Prof. Dr. A. Güzel/Prof. A. Rıza OKUR/Doç. Dr. N. Caniklioğlu, Sosyal Güvenlik Hukuku, 13. Baskı, İstanbul 2010, syf. 557).

Ancak ölüm aylığının bağlanabilmesi için 5510 s. Kanun ile belirli şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Kanuna göre ölüm aylığının bağlanabilmesi için hem vefat eden kişi açısından hem de hak sahibi konumundaki kişiler açısından mevcut olması gereken bazı şartlar aranmaktadır. **Bu nedenle ölüm aylığından faydalanabilmek için gereken koşulları 1- Vefat eden kişi açısından gerçekleşmesi gereken şartlar, 2- Hak sahipleri açısından gerçekleşmesi gereken şartlar olarak ikili bir ayrıma tabi tutacağız.**

1- Vefat Eden Kişi Açısından Gerçekleşmesi Gereken Koşullar

Öncelikle vefat eden sigortalı açısından gerekli olan şartları sırasıyla ele alacağız.

a) Kişinin ölümü

Ölüm aylığında, adında da anlaşıldığı gibi öncelikle sigortalının vefatı gerekmektedir. Sigortalının vefat durumu söz konusu olmadan hak sahibi konumundaki kişilere ölüm aylığı bağlanmaz.

Sigortalının vefat tarihi de hak sahiplerine aylık bağlanıp bağlanamayacağı konusunda ayrı bir öneme sahiptir. **Çünkü ölüm aylığının bağlanması için gereken şartlar sigortalının vefat tarihinde yürürlükte bulunan yasal düzenlemelere göre belirlenmektedir**(Yargıtay 21. H.D.`nin 2014/18594 E. , 2014/5040 K. sayılı ve 12.03.2015 T. Kararı). Görüldüğü üzere ölüm aylığının bağlanma şartları sigortalının vefat tarihinde yürürlükte olan Kanuna göre belirlenmektedir. Yoksa hak sahibi konumundaki kişinin ölüm aylığı bağlanması için Kuruma müracaat tarihine göre belirlenmemektedir. 5434 s. Kanuna ilişkin olarak düzenlenmiş istisnai durumu takip eden yazımızda belirteceğiz.

Şunu da önemle belirtmek gerekir ki her sigorta kolu için de ölüm aylığının bağlanma şartları ayrı ayrı belirlenmiştir. **Vefat eden sigortalının hak sahiplerine, aylık bağlanmasında vefat edenin en son hangi sigorta koluna tabi sigortalılığı varsa hak sahiplerine o sigorta kolundan aylık bağlanır.** Bu husus da oldukça önem arz etmektedir.

b) Belirli bir süre prim ödeme ve sigortalı olma

Hak sahiplerine, ölen sigortalı nedeniyle aylık bağlanabilmesi için vefat eden kişinin belirli bir süre prim gün sayısına sahip olması ve/veya belirli bir süre sigortalı olması şartı aranmaktadır. Aylık için gerekli olan şartlar da vefat eden sigortalının hangi sigorta koluna tabi olduğuna göre değişiklik göstermektedir.

Ölen sigortalı Bağ-Kur(4/1-b) veya Emekli Sandığı(4/1-c) mensubu ise en az 1800 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş olması gerekmektedir. Bu sigorta kollarına tabi vefat edenlerin hak sahiplerine aylık bağlanabilmesi için ayrıca sigortalılık süresi aranmamaktadır. Ancak SGK uygulamasında 1 yıl 360 gün sayılmaktadır ve 1800 gün şartının gerçekleşebilmesi için kesintili ya da kesintisiz toplam 5 yıllık bir çalışma gerekmektedir.

Ölen sigortalı SSK(4/1-a) sigortalısı ise her türlü borçlanma süreleri hariç en az 5 yıldan beri sigortalı bulunup, toplam 900 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması şartları aranmaktadır. Yargıtay, 5510 s. Kanununun 32. maddesinde geçen "*her türlü borçlanma süreleri hariç*" ibaresini hem 5 yıllık sigortalılık süresinin hesabında hem de 900 prim gün sayısı şartında geçerli saymaktadır(Yargıtay 21. H.D.'nin 2014/6380 E. , 2015/3639 K. sayılı ve 26.02.2015 T.'li kararı). Kanaatimizce "*her türlü borçlanma süreleri hariç*" şartı 5 yıllık sigortalılık süresi açısından geçerli olmakla birlikte, 900 prim günü şartında aranmamalıdır. Aksi takdirde vefat eden pek çok sigortalının 900 gün prim gün sayısı olmadığı için hak sahiplerine aylık bağlanamamakta, dolayısıyla da mağduriyetlere sebep olmaktadır. Yargıtay 21. H.D. de bir dönem borçlanmayı 900 günlük sürede kabul etmiş, bu yönde kararlar vermiştir(Yargıtay 21. H.D.'nin 2010/5071 E. , 2011/5968 K. sayılı ve 23.06.2011 T.'li kararı). Ancak daha sonra ise mevzuatta bir değişiklik olmamasına rağmen görüş değiştirmiş ve 900 günlük sigortalılık süresine ilişkin borçlanma sürelerinin hesaba katılacağı şeklindeki emsal kararlarına göre açılmış pek çok dava da reddedilmiştir(Yargıtay 21. H.D.'nin 2014/6380 E. , 2015/3639 K. sayılı ve 26.02.2015 T. 'li kararı). Bu durum kanaatimizce hak arama özgürlüğünü kısıtlayan ve adil yargılanma hakkına aykırı bir durum oluşturmuştur. Söz konusu durum kapsamı nedeniyle başka bir yazı konusudur.

5510 s. Kanununun 47 nci maddesinde geçen sebeplerle kazaya uğramış, malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanmış olup henüz işlemi tamamlanmamışken vefat eden sigortalıların yakınlarına da ölüm aylığı bağlanabilir.

Bağlanmış bulunan malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı, sigortalı olarak çalışmaya başlamaları sebebiyle kesilmiş olup da vefat eden sigortalıların hak sahiplerine de ölüm aylığı bağlanabilir.